

Gemeente Aalten

Rapport van bevindingen accountantscontrole 2011 7 mei 2012

Inhoudsopgave

1.	Samenvatting	4
2.	Onze opdracht en rol als accountant	7
3.	Een goedkeurende controleverklaring	9
4.	Interne financiële beheersing: 'in control' met enkele aandachtspunten	13
5.	De jaarrekening voldoet aan de vigerende voorschriften	15
6.	Programmarekening	17
7.	Grondexploitatie	19
8.	Ontwikkeling financiële positie	21
9.	Single information, Single audit (SiSa)	27
10.	Actualiteiten: Wet Houdbare Overheidsfinanciën (HOF)	28
11.	Tot slot	30
	Bijlage 1: Bevindingen controle SiSa-bijlage gemeente Aalten 2011	31

1. Samenvatting

In dit rapport van bevindingen doen wij verslag van de uitkomsten van ons onderzoek naar het getrouwe beeld en de rechtmatige totstandkoming van lasten en baten en balansmutaties van de jaarrekening 2011. In hoofdstuk 2 gaan wij nader in op de scope en reikwijdte van onze accountantscontrole.

Bij de jaarrekening 2011 hebben wij een goedkeurende controleverklaring verstrekt zowel ten aanzien van het getrouwe beeld als de financiële rechtmatigheid. In hoofdstuk 3 van dit rapport geven wij een nadere toelichting op onze controleverklaring. Over 2011 zijn geen fouten of onzekerheden geconstateerd die voor rapportering in aanmerking komen.

In hoofdstuk 4 geven wij in een samenvattende vorm onze bevindingen weer naar aanleiding van onze tussentijdse controle over 2011. Wij concluderen dat uw gemeente voor wat betreft de interne financiële beheersing in voldoende mate "in control" is, waarbij op enkele aandachtsgebieden nog verbeteringen zijn te realiseren.

De kwaliteit van het jaarverslag 2011 is ten opzichte van 2010 verbeterd door opname van een samenvattende 'to-the-point'-analyse van substantiële afwijkingen op totaalniveau en het verbeteren van de paragraaf bedrijfsvoering. Het doorontwikkelen van prestatie-indicatoren zodat een transparanter beeld ontstaat of de beoogde doelstellingen c.q. effecten met de daarvoor beschikbare middelen op een effectieve en efficiënte wijze zijn gerealiseerd, blijft een belangrijke uitdaging voor uw gemeente.

Het resultaat na bestemming over 2011 bedraagt € 2,5 miljoen (2010: € 0,6 miljoen positief). In hoofdstuk 6 rapporteren wij u over het resultaat 2011 en geven wij inzicht in de resultaatontwikkeling van uw gemeente over de jaren 2008 – 2011.

In hoofdstuk 7 gaan wij nader in op de grondexploitatie van uw gemeente en de ontwikkelingen die we daarin signaleren.

Wij hebben in hoofdstuk 8 uitgebreid stilgestaan bij de financiële structuur c.q. positie van uw gemeente. Dit hebben wij gedaan aan de hand van een aantal belangrijke financiële verhoudingscijfers. Daaruit is af te leiden dat de financiële structuur van uw gemeente momenteel gezond is.

Uw gemeente beschikt momenteel over voldoende weerstandscapaciteit om financiële tegenvallers op te vangen.

De door uw gemeente berekende beschikbare weerstandscapaciteit bedraagt per 31 december 2011 € 14,2 miljoen. Om de weerstandscapaciteit financieel te toetsen op toereikendheid, in termen van uw financiële positie, heeft uw gemeente een risico-analyse uitgevoerd. De omvang van de benodigde weerstandscapaciteit bedraagt € 10,2 miljoen. De ratio weerstandsvermogen 2011 (beschikbare weerstandscapaciteit/benodigde weerstandsvermogen) komt daar mee uit op 1,4. Dit betekent dat uw gemeente met de huidige beschikbare weerstandscapaciteit voldoende in staat is financiële tegenvallers als gevolg van het optreden van risico's op te vangen.

Dit neemt niet weg dat alertheid voor de komende periode geboden is. De komende periode komt een groot aantal ontwikkelingen op uw gemeente af. Denk hierbij aan de verdere decentralisatie van de overheidstaken naar gemeenten, de korting van de rijksbudgetten, de gevolgen van de economische crisis, de vertragingen in de grondexploitatie alsmede de mogelijke gevolgen van de krimp. Een andere belangrijke factor die hierbij in ogenschouw moet worden genomen vormt de toenemende kans op financiële risico's vanuit de diverse verbonden partijen waarin uw gemeente participeert en waar uw gemeente (deels) verantwoordelijk voor is. Uw college erkent deze ontwikkelingen en stelt bij de vaststelling van de jaarrekening 2011 voor om hiervoor een afzonderlijke bestemmingsreserve "Stroppenpot" te vormen.

Voor 2012 en in meerjarenperspectief (2013-2015) is door uw gemeente een financieel sluitende begroting gepresenteerd. In deze begroting is een bezuiniging van structureel € 4,0 miljoen opgenomen (K3). In 2011 is 98% van de bezuinigingstaakstelling gerealiseerd. Voor de komende jaren is inmiddels circa 90% van de voorgenomen bezuinigingstaakstelling gerealiseerd.

De vele ontwikkelingen die op uw gemeente afkomen zorgen er voor dat uw als raad voor belangrijke financiële beleidsmaatregelen staat die erop gericht zullen zijn om een structureel dekkend meerjarenperspectief te blijven realiseren, waarbij beschikbaarheid van middelen beperkt is en qua ambities prioriteiten gesteld moeten worden. Dit zal ook de druk op de toekomstige begroting verhogen. Daarnaast kan dit ook mogelijke financieringsrisico's met zich mee brengen. Het jaar 2012 maar zeker ook daarna zal uw gemeente scherp aan de wind moet zeilen en is zeker alertheid geboden de financiële positie en de hiermee samenhangende liquiditeit c.q. financieringspositie adequaat en tijdig te monitoren.

Blad 6

7 mei 2012

3100102686/0765/av/ws12

Dit vraagt om een goed functionerend planning- en controlinstrument met focus op de voor uw gemeente kritische succesfactoren. De kwaliteit van de tussentijdse informatievoorziening en het proces van risicomanagement zijn hierbij van groot belang. Uw organisatie erkent dit belang en is voornemens in 2012 de frequentie van de tussentijdse informatievoorziening te verhogen.

In hoofdstuk 9 staan wij stil bij onze controle van de SiSa-bijlage. Wij hebben hierbij geen fouten of onzekerheden geconstateerd. Hoofdstuk 10 gaat ten slotte in op de Wet HOF (Houdbare Overheids Financiën).

2. Onze opdracht en rol als accountant

2.1. Opdracht

Wij hebben van u de opdracht gekregen om de jaarrekening 2011 van de gemeente Aalten te controleren. De accenten en reikwijdte van de accountantscontrole zijn vastgelegd in de opdrachtbevestiging d.d. 7 september 2011.

2.2. Onafhankelijkheid

De voorschriften in het kader van onafhankelijkheid zijn binnen de beroepsorganisatie van accountants (NBA) opgenomen in de 'Nadere Voorschriften inzake onafhankelijkheid van de openbaar accountant' (hierna NVO) en vormen een belangrijk onderdeel van het 'normenkader' waaraan een accountant moet voldoen. De naleving van de NVO is binnen de organisatie van Deloitte ingebed. Op basis van onze toetsing aan het 'normenkader' concluderen wij dat onze onafhankelijkheid als certificerend accountant bij uw gemeente in 2011 voldoende is gewaarborgd.

Onze onafhankelijkheid als accountant is voldoende gewaarborgd.

2.3. Fraude

Er zijn bij de controle geen aanwijzingen verkregen dat er sprake is geweest van fraude.

Van de accountant wordt op grond van de regels van de beroepsorganisatie (NBA) een professioneel kritische houding verwacht ten aanzien van afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude in de jaarrekening. Ter invulling van deze professioneel kritische houding zal de accountant een inschatting moeten maken van de frauderisico's, zich een beeld moeten vormen van de maatregelen van interne beheersing die de organisatie heeft getroffen om mogelijke fraudes van materieel belang te voorkomen en moeten bezien of deze maatregelen effectief zijn. Wanneer sprake is van een aanwijzing voor fraude dan zal de accountant dit moeten communiceren met, afhankelijk van de aard van de fraude, de direct leidinggevende, de directie, het college van burgemeester en wethouders en, in sommige gevallen (fraude in de top van de organisatie) en wanneer onvoldoende herstelwerkzaamheden worden ondernomen, de gemeenteraad.

Blad 8

7 mei 2012

3100102686/0765/av/ws12

Om invulling te geven aan de eerder genoemde verplichting hebben wij een fraudediscussie gevoerd binnen het controleteam en met een afvaardiging van uw gemeente waarbij wij de nadruk hebben gelegd op de eventuele mogelijkheden van materiële onjuistheden als gevolg van fraude in de jaarstukken en op preventieve maatregelen daarbij. Van het college van burgemeester en wethouders hebben wij de bevestiging ontvangen dat er geen onregelmatigheden zijn geconstateerd.

Daarnaast hebben wij conform onze beroepsregels zelfstandig werkzaamheden uitgevoerd die er op waren gericht om het risico van het "omzeilen" van de interne beheersingsmaatregelen door het management te detecteren. Tevens hebben wij specifieke controles uitgevoerd op memoriaalboekingen en op schattingen en zijn wij alert geweest op significante en ongebruikelijke transacties.

Hoewel wij zoals hiervoor beschreven een kritische houding hebben ten opzichte van risico's van fraude in de jaarrekening, merken wij op dat onze controle niet specifiek gericht is op het ontdekken van fraude. Bij de uitvoering van onze controle van de jaarrekening 2011 hebben wij geen aanwijzingen verkregen dat er sprake is geweest van fraude.

3. Een goedkeurende controleverklaring

3.1. Strekking controleverklaring

Bij de door het college van burgemeester en wethouders opgestelde jaarrekening 2011 hebben wij een goedkeurende controleverklaring, afgegeven voor de aspecten getrouwheid en de rechtmatigheid. De controleverklaring is gedateerd op 1 mei 2012.

De door u vastgestelde goedkeuringstolerantie voor fouten bedraagt afgerond € 698.800 (1% van de totale lasten *inclusief* mutaties in de reserves) en voor onzekerheden afgerond € 2.096.400 (3% van de totale lasten *inclusief* mutaties in de reserves).

De rapporteringstolerantie is door u vastgesteld op > € 50.000. Dat wil zeggen dat wij de door ons geconstateerde fouten of onzekerheden, die dat bedrag overschrijden, vermelden in dit rapport.

3.2. Normenkader

De controle op het financieel beheer en de inrichting van de financiële organisatie van uw gemeente is in uw Controleverordening ex artikel 213 GW vastgelegd. In het controleprotocol van 24 mei 2011 is deze voor het verslagjaar 2011 verder uitgewerkt. Daarbij zijn aanwijzingen gegeven voor de uit te voeren accountantscontrole en de daarbij te hanteren controlenormen. Ten aanzien van de rechtmatigheidscontrole is voor wat betreft de interne regelgeving uitgegaan van de variant "recht, hoogte en duur". Bij onze controlewerkzaamheden voor 2011 hebben wij deze aanwijzingen als uitgangspunt gehanteerd. In de volgende paragraaf gaan wij onder andere in op de uitkomsten van de rechtmatigheidscontrole.

3.3. Evaluatie van fouten en onzekerheden

Hieronder geven wij de belangrijkste getrouwheids- en rechtmatigheidsbevindingen weer.

Fouten

Wij hebben geen (ongecorrigeerde) fouten geconstateerd die de rechtmatigheid, het getrouwe beeld en het resultaat beïnvloeden.

Er zijn géén
getrouwheidsfouten en
rechtmatigheids-fouten
c.q. onzekerheden.

Eén gecorrigeerde financiële presentatiefout in de jaarrekening 2011.

Op 3 programma's een overschrijding op de lasten die als rechtmatig zijn te kwalificeren

Onzekerheden

Bij onze controle hebben wij geen onzekerheden in de getrouwheid en rechtmatigheid geconstateerd die voor rapportering in aanmerking komen.

Gecorrigeerde getrouwheidsfouten

Wij rapporteren u de gecorrigeerde getrouwheidsfouten, zoals deze tijdens de controle van de jaarrekening zijn doorgevoerd. Voor 2011 betreft dit één financiële presentatiecorrectie:

- Het rubriceren van uitgezette gelden onder liquide middelen in plaats van uitzettingen voor een bedrag van € 3,9 miljoen in verband met directe opeisbaarheid.

Daarnaast hebben wij een aantal andere presentatie technische aanpassingen aangegeven teneinde te voldoen aan de formele verslaggevingseisen van het Besluit begroting en verantwoording (Bbv) en/of om de transparantie van de jaarverslaggeving verder te verbeteren.

Begrotingsrechtmatigheid

Het begrotingscriterium is verder verfijnd en uitgewerkt in de Kadernota 2010 van de commissie BBV (voorheen het Platform Rechtmatigheid). De Kadernota 2010 is in 2011 niet gewijzigd en blijft dan ook onverkort van kracht voor 2011.

In het kader van de begrotingsrechtmatigheid moet gekeken worden naar de lastenoverschrijdingen per programma. Deze kostenoverschrijdingen moeten dan wel goed herkenbaar in de jaarrekening zijn opgenomen. In de paragraaf 'analyse begrotingsafwijking en begrotingsrechtmatigheid' in het jaarrekening zijn de 'bevindingen ten aanzien van het begrotingscriterium' opgenomen. Hiermee legt uw gemeente op een adequate wijze verantwoording af over de rechtmatigheid van de lasten 2011.

In het kader van de begrotingsrechtmatigheid moet gekeken worden naar de lastenoverschrijdingen per programma. Op 3 van de 8 programma's (inclusief algemene dekkingsmiddelen) is een begrotingsoverschrijding op de lasten te constateren. Deze is in te delen in de onderstaande categorie, zoals ook genoemd in Kadernota van de commissie BBV.

Lastenoverschrijding programma	Begrotingsafwijking	Onrechtmatig, telt niet mee
Programma 1: Burger Bestuur en Veiligheid	€ 66.000	✓
Programma 5: Ontspanning en Toerisme	€ 73.000	✓
Programma 8: Financiering en Algemene Dekkingsmiddelen	€ 39.000	✓

In het in de jaarrekening 2011 opgenomen hoofdstuk 'Analyse begrotingsafwijking en begrotingsrechtmatigheid' worden bovengenoemde afwijkingen toegelicht en verklaard.

Vastgesteld kan worden dat alle kostenoverschrijdingen voldoen aan een of meerdere criteria uit de Kadernota van het voormalige Platform Rechtmatigheid. Hierdoor hebben deze kostenoverschrijdingen geen gevolgen voor de strekking van de controleverklaring.

Geen
noemenswaardige
krediet-
overschrijdingen.

Overzicht stand van zaken kredieten

In het hoofdstuk 'analyse begrotingsafwijking en begrotingsrechtmatigheid' is opgenomen dat in 2011 geen noemenswaardige kredietoverschrijdingen hebben plaatsgevonden. Dit blijkt tevens uit het hoofdstuk 'stand van zaken kredieten' zoals opgenomen in de jaarrekening.

3.4. Betrouwbaarheid en continuïteit van de geautomatiseerde gegevensverwerking

Er zijn géén
bevindingen ten
aanzien van de
geautomatiseerde
gegevensverwerking.

Wij melden de bij de controle van de jaarrekening gedane bevindingen met betrekking tot de betrouwbaarheid en continuïteit van de geautomatiseerde gegevensverwerking. Onze jaarrekeningcontrole is gericht op het geven van een oordeel omtrent de jaarrekening zelf en is niet primair gericht op het doen van uitspraken omtrent betrouwbaarheid en continuïteit van de geautomatiseerde gegevensverwerking als geheel of van onderdelen daarvan.

Blad 12

7 mei 2012

3100102686/0765/av/ws12

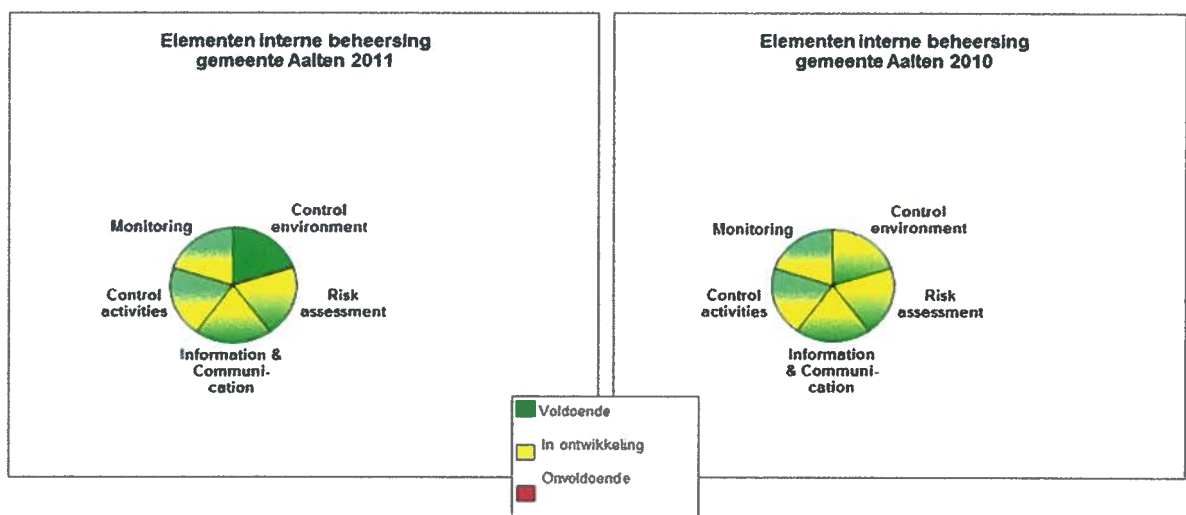
Onze bevindingen daaromtrent raken dan ook slechts die onderdelen die wij onderzocht hebben, hetgeen wil zeggen dat wij ter zake geen volledigheid pretenderen. Hiervoor zou een specifiek daarop gericht onderzoek noodzakelijk zijn.

Bij onze controle zijn geen zaken betreffende de betrouwbaarheid en continuïteit van de geautomatiseerde gegevensverwerking gebleken, die wij aan u zouden moeten rapporteren.

4. Interne financiële beheersing: ‘in control’ met enkele aandachtspunten

In het najaar van 2011 hebben wij onze tussentijdse controle uitgevoerd. Onze doelstelling van de tussentijdse controle is een beeld te krijgen van de mate waarin uw organisatie de bedrijfsvoering intern beheerst. Dit beeld is in belangrijke mate bepalend voor onze risico-inschatting en hiermee voor de omvang en diepgang van onze werkzaamheden die wij bij de jaarrekeningcontrole moeten uitvoeren teneinde de gewenste zekerheid te verkrijgen dat de jaarrekening géén materiële fouten bevat.

Op basis van onze interim-controle 2011 hebben wij in onze managementletter 2011 de volgende conclusie voor de interne beheersing van uw organisatie opgenomen. Ter vergelijking is eveneens de situatie over 2010 weergegeven. Expliciet benadrukken wij dat onderstaand beeld de stand van zaken is zoals door ons geconstateerd bij de controle in het najaar van 2011.

Samenvattend stellen wij vast dat de gemeente Aalten in 2011 voor wat betreft de interne financiële beheersing ‘in control’ is. In 2011 heeft uw gemeente voor wat betreft de interne (financiële) beheersing wederom enige vooruitgang gerealiseerd. Dit blijkt zowel uit het beperkte aantal bevindingen als de mate waarin uw gemeente in 2011 invulling heeft gegeven aan onze adviezen vanuit voorgaande jaren. Aan 5 adviespunten is vanwege een lage prioriteitstelling nog geen invulling gegeven.

Nu uw gemeente voor wat betreft de interne financiële beheersing in de basis in voldoende mate "in control" is, is het van belang de behaalde resultaten vast te houden. Daarnaast is het belangrijk de kwaliteit verder uit te bouwen. Wij zijn ons ervan bewust dat uw gemeente hierbij prioriteiten zal moeten stellen, rekening houdend met onder andere de mogelijkheden binnen de huidige bezetting en de bezuinigingen. Vanuit onze visie zal uw gemeente de komende periode de focus moeten richten op de volgende onderdelen om de kwaliteitsuitbouw te bewerkstelligen.

Verbeterpunten

- ***Verdere verankering van risicomanagement waarbij risicomanagement organisatiebreed wordt gedragen en sprake is van real-time monitoring van risico's.***
 - ***Het opnemen van de key controls (belangrijkste AO/IC maatregelen) in de procesbeschrijvingen.***
 - ***Het verbeteren van de AO/IC in met name de procesgangen treasury en WMO-toekenningen.***
 - ***Het vergroten van effectiviteit verbijzonderde interne controles (VIC's) door het accent van gegevensgerichte controles naar meer procesmatige procescontroles te verschuiven.***
 - ***Verbeteren van de kwaliteit en informatiewaarde van de tussentijdse informatievoorziening door de 3W-vragen te operationaliseren en SMART te maken en door in de rapportages aandacht te besteden aan de grondexploitatie, (toereikendheid van) kredieten, informatie uit de paragrafen en risicovolle budgetten.***
-

Voor onze gedetailleerde bevindingen verwijzen wij u naar onze managementletter 2011.

Korte update stand van zaken per heden

Uw gemeente heeft de adviespunten opgenomen in een actieplan en is druk doende met implementatie. Sommige verbeterpunten zijn ten tijde van onze jaarrekeningcontrole al geïmplementeerd.

5. De jaarrekening voldoet aan de vigerende voorschriften

5.1. Algemeen

De jaarverslaggeving 2011 bestaat uit:

- Het jaarverslag 2011 (programmaverantwoording en verplichte paragrafen).
- De jaarrekening 2011.

In het jaarverslag (programmaverantwoording) dient informatie opgenomen te worden over: wat hebben we gedaan, wat hebben we bereikt en wat heeft het gekost? De programmaverantwoording vormt samen met de verplicht voorgeschreven paragrafen (zoals weerstandsvermogen, bedrijfsvoering, etc.) het jaarverslag. Beide onderdelen vallen niet (expliciet) onder de controle van de jaarrekening.

Primair object van de accountantscontrole (op grond van artikel 213 van de Gemeentewet) is de jaarrekening (programmarekening met toelichting en de balans met toelichting).

De inhoud van het jaarverslag (programmaverantwoording en paragrafen) hebben wij "marginaal getoetst". Deze toetsing blijft beperkt tot het signaleren van mogelijke tegenstrijdigheden tussen het jaarverslag en de jaarrekening. De accountantscontrole omvat daarom geen oordeel over de inhoudelijke juistheid en volledigheid van de informatieverstrekking opgenomen in de programmaverantwoording en de verplichte paragrafen.

Bij onze controle hebben wij geen tegenstrijdigheden tussen het jaarverslag en de jaarrekening geconstateerd.

5.2. Kwaliteit informatiewaarde jaarverslag is voldoende

Uit onze toetsing van het jaarverslag concluderen wij dat het kwaliteitsniveau van de jaarstukken 2011 weer is toegenomen. Gesteld kan worden dat de kwaliteit van het jaarverslag voldoende is.

Doorgevoerde verbeteringen in 2011 zijn:

- Het opnemen van een samenvattende 'to-the-point'-analyse van substantiële afwijkingen op totaalniveau.
- Het verbeteren van de paragraaf bedrijfsvoering.

In het jaarverslag wordt inzicht verschaft in de 3 W's (wat willen we bereiken, wat hebben we gedaan en wat heeft het gekost). Hierbij merken wij op dat niet expliciet blijkt of nu uiteindelijk ook is bereikt (in effecten, outcome) wat is beoogd. In dat kader is een verdere doorontwikkeling van prestatie-indicatoren noodzakelijk zodat een transparanter beeld ontstaat of de beoogde doelstellingen c.q. effecten met de daarvoor beschikbare middelen op een effectieve en efficiënte wijze zijn gerealiseerd. Wij hebben het college geadviseerd om gezamenlijk met de raad per programma een beknopt overzicht van effectindicatoren, prestatie- of inspanningsindicatoren te benoemen en hierop te monitoren.

5.3 Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten is in acht genomen

De jaarrekening voldoet aan de van toepassing zijnde verslaggevings-voorschriften.

De jaarrekening 2011 voldoet aan het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten. Wij hebben geen verslaggevingstechnische verbeterpunten geconstateerd die voor rapportering in aanmerking komen.

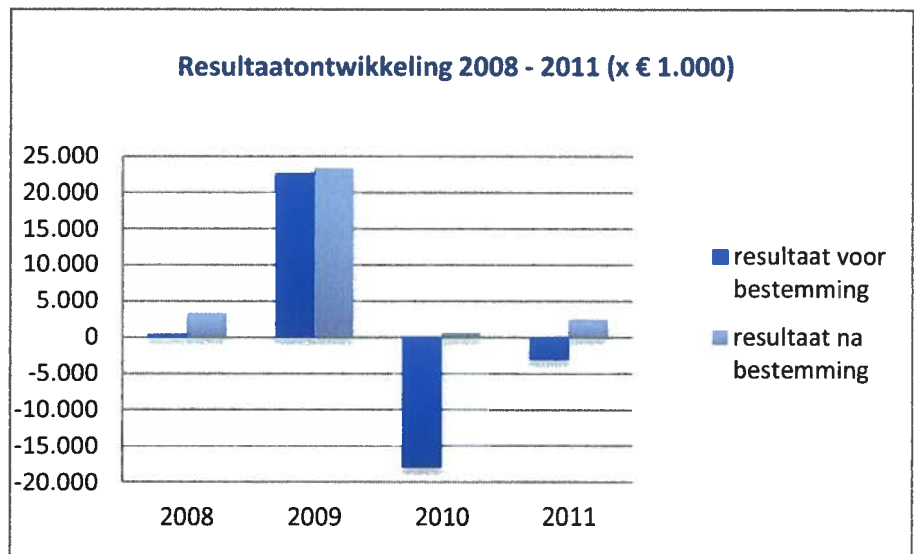
6. Programmarekening

6.1. Resultaat over 2011

De programmarekening over het jaar 2011 sluit met een nadelig resultaat voor bestemming van € 3,1 miljoen (begroot na wijziging € 7,3 miljoen nadelig). Per saldo is in 2011 € 5,6 miljoen onttrokken (begroot na wijziging € 7,3 miljoen onttrokken) aan diverse reserves zodat het uiteindelijk nog te bestemmen jaarresultaat € 2,5 voordelig bedraagt (begroot na wijziging nihil).

Hierna geven wij een overzicht van de ontwikkeling van het resultaat van 2008 tot en met 2011 (x € 1.000):

Het resultaat na bestemming bedraagt € 2,5 miljoen positief.

De programmarekening over 2011 laat een voordelig saldo na bestemming van € 2,5 miljoen zien ten opzichte van een voordelig saldo van € 0,6 miljoen over het boekjaar 2010. Voor de afgelopen vier jaar geldt dat per saldo middelen onttrokken worden aan de reserves. Voor een meer uitgebreide analyse van het resultaat over het jaar 2011 verwijzen wij u naar de jaarstukken.

Blad 18

7 mei 2012

3100102686/0765/av/ws12

6.2. Voorstel tot resultaatbestemming

Het nog te bestemmen resultaat bedraagt over 2011 € 2,5 miljoen voordelig. In de balans is - conform de richtlijnen - dit resultaat afzonderlijk onder het eigen vermogen opgenomen.

7. Grondexploitatie

7.1. Inleiding

De bouwgrondexploitatie is een belangrijk onderdeel van de financiële gang van zaken binnen uw gemeente. De stand van de voorraden onderhanden werk (inclusief niet in exploitatie genomen bouwgronden) bedraagt ultimo 2011 netto € 7,1 miljoen tegenover € 5,3 miljoen voorgaand jaar.

In de paragraaf "Grondbeleid" in het jaarverslag 2011 geeft uw gemeente uitvoerig, toereikend en op een juiste wijze inzicht in het verloop van de grondexploitatie, het gerealiseerde resultaat 2011 vanuit de grondexploitatie, de toekomstige ontwikkelingen en winstverwachtingen en de stand van de voorzieningen voor verliesgevende complexen. In dit hoofdstuk gaan wij op een aantal belangrijke punten nader in.

7.2. Actualisaties kostprijscalculaties

Vanwege de financiële crisis en de mogelijke gevolgen daarvan op de waardering van de grondpositie is het belangrijk dat uw gemeente beschikt over jaarlijks geactualiseerde kostprijscalculaties. Bij onze controle hebben wij vastgesteld dat alle complexen zijn geactualiseerd. De totale netto winstwaarde van de complexen in exploitatie bedraagt per 31 december 2011 € 0,4 miljoen negatief (per 31 december 2010: € 0,4 miljoen negatief). Op basis van de geactualiseerde kostprijscalculaties is een voorziening voor verliesgevende complexen gevormd voor een totaalbedrag van € 1,7 miljoen.

De vorming van de verliesvoorzieningen is voor een deel het gevolg van de crisis op de vastgoedmarkt. Uit het onderzoek "Financiële effecten van de vastgoedcrisis bij gemeentelijke grondbedrijven", dat in opdracht van de Ministeries van Infrastructuur en Milieu en van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en in opdracht van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten is uitgevoerd door Deloitte, blijkt dat de vastgoedmarkt één tot twee jaar later reageert op verslechtering dan wel verbetering van economische omstandigheden (planning). Het effect van verslechterde economische omstandigheden komt tot uiting in het wijzigen van programma's, naar achter schuiven van de grondopbrengsten en dalen van (grond)prijzen.

Ook uw gemeente heeft te kampen met deze ontwikkelingen. De plancapaciteit voor nieuwe woningen is overeenkomstig de regionale woonvisie voor de Achterhoek voor de gemeente Aalten teruggebracht van 1243 naar 835 woningen tot het jaar 2020. waardoor het vormen van verliesvoorzieningen noodzakelijk is op grond van het voorzichtigheidsbeginsel van het Besluit begroting en verantwoording (Bbv) en om de ontwikkelmogelijkheden van dit bezit voor de toekomst te behouden. De boekwaarde van de grondcomplexen wordt hiermee in overeenstemming gebracht met de verwachte marktwaarde van dit bezit in de huidige bestemming.

7.3. Reservepositie grondexploitatie

Naast de voorziening voor verwachte verliezen beschikte uw gemeente ook nog over een reserve bovenwijkse voorzieningen. Deze reserve is in 2011 opgeheven, het saldo ad € 656.000 is overgeboekt naar de reserve randweg. Daarnaast beschikte uw gemeente over een afzonderlijke reserve grondexploitatie als buffer voor het opvangen van tegenvallers met betrekking tot de grondexploitatie. Bij het vaststellen van de nota reserves en voorzieningen in juni 2011 is deze reserve eveneens opgeheven. Door het direct nemen van verwachte verliezen in de jaarrekening door middel van het treffen van voorzieningen acht u het niet langer noodzakelijk een reserve grondexploitatie aan te houden.

Het resterende saldo van de reserve grondexploitatie ad € 2,8 miljoen wordt uiteindelijk (via besluitvorming rekening 2011) overgeheveld naar een nieuw te vormen bestemmingsreserve "Stroppenpot".

7.4. Nieuwe notitie "grondexploitatie" vanuit commissie BBV

De commissie BBV heeft in februari 2012 een bijgestelde "Notitie grondexploitatie" uitgebracht. Een van de belangrijke stellige uitspraken in deze bijgestelde notitie is dat voor het activeren van kosten van een niet in exploitatie genomen complex er een reëel en stelling voornemen moet bestaan dat deze in de nabije toekomst zal worden bebouwd. Deze verwachting moet wel gebaseerd zijn op een **raadsbesluit** waarin inhoud wordt gegeven aan de ambitie en de planperiode. Het verschil met de "oude richtlijn" is dat dus niet alleen het college een besluit moet nemen, maar dat ook de raad expliciet een dergelijk besluit moet nemen. De commissie BBV heeft gesteld dat deze belangrijke wijziging met ingang van het boekjaar 2012 verplicht wordt. Wij hebben het college geadviseerd hierop tijdig te anticiperen. Indien bepaalde besluiten in 2012 niet tijdig aan de raad worden voorgelegd, kan dit in de jaarrekening 2012 impact hebben op de waardering van de nog niet in exploitatie genomen gronden.

8. Ontwikkeling financiële positie

8.1. Algemene beschouwing

In de verslaggevingsregels van gemeenten, het Bbv, wordt een duidelijk onderscheid gemaakt tussen resultaatbepaling en resultaatbestemming. Als onderdeel van de resultaatbepaling mogen geen mutaties in het eigen vermogen plaatsvinden. De mutaties in het eigen vermogen vinden plaats door middel van de resultaatbestemming. In onderstaand overzicht hebben wij de mutaties in de reserves weergegeven.

Ontwikkeling eigen vermogen	*€ 1.000
Stand van de reserves per 1 januari 2011	€ 36.658
Nog te bestemmen resultaat 2011	€ 2.488
Per saldo onttrokken aan de reserves ten gunste van de programmarekening	-/- € 5.566
Stand van de reserves per 31 december 2011	€ 33.580

In de volgende paragraaf gaan wij nader in op de financiële structuur van uw gemeente.

8.2. De financiële structuur is gelijk gebleven in 2011

Voor een inzicht in de financiële structuur van uw gemeente geeft de balans per jaar ultimo de volgende samenvatting:

Bedragen * € 1.000	2011	2010
Reserves	31.092	36.050
Nog te bestemmen resultaat	2.488	608
Voorzieningen	9.952	9.657
Schulden op lange termijn	32.245	36.168
Beschikbaar op lange termijn	€ 75.777	€ 82.483

Bedragen * € 1.000	2011	2010
Vaste activa	66.845	75.296
Voorraden	7.093	5.348
Vastgelegd op lange termijn	73.938	80.644
Overschot aan beschikbare middelen op lange termijn	€ 1.839	€ 1.839

Ultimo 2011 was sprake van een overschot van op lange termijn beschikbare middelen van afgerond € 1,8 miljoen, tegenover een zelfde overschot van afgerond € 1,8 miljoen ultimo 2010.

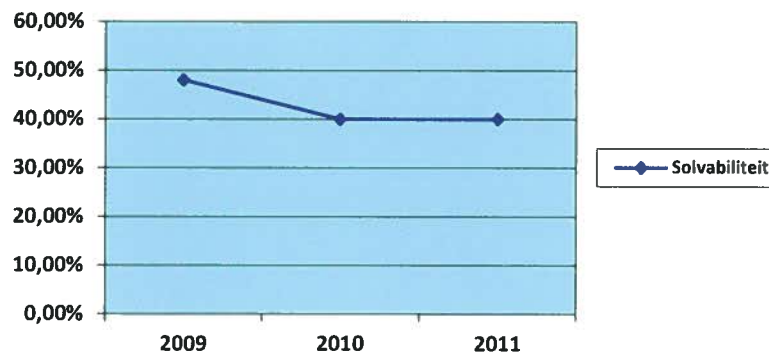
Samenvattend stellen wij vast dat de financiële structuur normaal is en voldoet aan de "gouden balansregel", hetgeen betekent dat vaste activa (inclusief voorraden) geheel gefinancierd zijn met lang vermogen.

8.3. Financiële positie

Ontwikkeling reservepositie

Het totaal van de reserves (inclusief resultaatbestemming) ultimo 2011 van uw gemeente bedraagt € 33,6 miljoen tegenover € 36,7 miljoen ultimo 2010. Dit is 40% van het balanstotaal (2010: 40% van het balanstotaal). Wij hebben dit voor de jaren 2009 tot en met 2011 zichtbaar gemaakt in de volgende grafieken.

De solvabiliteit is het afgelopen jaar gelijk gebleven.

Zoals blijkt uit bovenstaande grafiek is de solvabiliteit ten opzichte van 2010 gelijk gebleven.

Wij merken hierbij op dat op de reserves (zowel algemeen als bestemmingsreserves) 'claims' rusten vanuit zowel de begroting als vanuit reeds eerder genomen besluiten. In de toelichting op de reserves zijn deze adequaat toegelicht.

Ontwikkeling weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen bestaat uit de relatie tussen de beschikbare weerstandscapaciteit en de benodigde weerstandscapaciteit vanwege ingeschatte risico's. Onderstaand schema geeft aan welke onderdelen hierbij een belangrijke rol spelen.

Risico's, capaciteit = weerstandsvermogen

In de paragraaf Weerstandsvermogen van uw jaarverslag bent u nader ingegaan op de weerstandscapaciteit in relatie tot de risico's waarvoor geen voorzieningen zijn gevormd of verzekeringen zijn afgesloten. De door u ingeschatte weerstandscapaciteit en gekwantificeerde risico's hebben een relatie met elkaar. Naarmate u meer risico's schat is de noodzakelijk geachte weerstandscapaciteit immers hoger.

De door uw gemeente berekende beschikbare weerstandscapaciteit bedraagt per 31 december 2011 € 14,2 miljoen. Om de weerstandscapaciteit financieel te toetsen op toereikendheid, in termen van uw financiële positie, heeft uw gemeente een risico-analyse uitgevoerd. Hiertoe is de in 2010 uitgevoerde Monte-Carlo-simulatie geactualiseerd, waarbij de 25 belangrijkste risico's door het MT zijn beschreven en gekwantificeerd. De bruto omvang van de benodigde weerstandscapaciteit bedraagt € 5 miljoen. Daar bovenop is een aanvullende noodzakelijke buffer van € 5,2 miljoen berekend, zijnde 10% van de primair begrote lasten, waarmee de totaal benodigde weerstandscapaciteit uitkomt op € 10,2 miljoen.

De ratio weerstandsvermogen 2011 (beschikbare weerstandscapaciteit/benodigde weerstandsvermogen) komt daar mee op $14,2/10,2$ is 1,4. Dit betekent dat uw gemeente met de huidige beschikbare weerstandscapaciteit voldoende in staat is financiële tegenvallers als gevolg van het optreden van risico's op te vangen.

Uw gemeente beschikt momenteel over voldoende weerstandscapaciteit om financiële tegenvallers op te vangen.

Dit neemt niet weg dat alertheid voor de komende periode geboden is. De komende periode komt een groot aantal ontwikkelingen op uw gemeente af. Denk hierbij aan de verdere decentralisatie van de overheidstaken naar gemeenten, de korting van de rijksbudgetten, de gevolgen van de economische crisis (o.a. dividend, bouwleges, uitkeringen), de vertragingen in de grondexploitatie alsmede de mogelijke gevolgen van de krimp. Een andere belangrijke factor die hierbij in ogenschouw moet worden genomen vormt de toenemende kans op financiële risico's vanuit de diverse verbonden partijen waarin uw gemeente participeert en (deels) verantwoordelijk voor is. Uw college erkent deze ontwikkelingen en stelt bij de vaststelling van de jaarrekening 2011 voor om hiervoor een afzonderlijke bestemmingsreserve "Stroppenpot" te vormen.

Meerjarenperspectief

Voor 2012 en in meerjarenperspectief (2013-2015) is door uw gemeente een financieel sluitende begroting gepresenteerd. In deze begroting is een structurele bezuiniging van € 4,0 miljoen opgenomen. Ten behoeve van de bezuinigingsoperatie is hiertoe in 2010 het project 'K3' opgestart. In 2011 is 98% van de bezuinigingstaakstelling gerealiseerd. Voor de komende jaren is inmiddels circa 90% van de voorgenomen bezuinigingstaakstelling gerealiseerd.

Over de voortgang van de bezuinigingsoperatie wordt u periodiek op de hoogte gehouden. De vele ontwikkelingen die op uw gemeente afkomen zorgen er voor dat uw als raad voor belangrijke financiële beleidsmaatregelen staat die erop gericht zullen zijn om een structureel dekkend meerjarenperspectief te blijven realiseren, waarbij beschikbaarheid van middelen beperkt is en qua ambities prioriteiten gesteld moeten worden. Dit zal ook de druk op de toekomstige begroting verhogen. Daarnaast kan dit ook mogelijke financieringsrisico's met zich mee brengen. Voor wat betreft dit laatste onderwerp verwijzen wij u naar hoofdstuk 10 van deze rapportage waarin wij ingaan op ontwikkelingen rondom de invoering van de Wet Houdbare Overheidsfinanciën (Wet HOF).

Blad 26

7 mei 2012

3100102686/0765/av/ws12

Het jaar 2012 maar zeker ook daarna zal uw gemeente scherp aan de wind moet zeilen en is zeker alertheid geboden de financiële positie en de hiermee samenhangende liquiditeit c.q. financieringspositie adequaat en tijdig te monitoren. Dit vraagt om een goed functionerend planning- en controlinstrument met focus op de voor uw gemeente kritische succesfactoren. De kwaliteit van de tussentijdse informatievoorziening en het proces van risicomanagement zijn hierbij van groot belang.

9. Single information, Single audit (SiSa)

9.1. Algemeen

De procedure die uw gemeente moet naleven bij de aanlevering van de bestanden aan het CBS is in 2011 niet wezenlijk gewijzigd. Uw gemeente dient in een vast, voorgeschreven stramien de documenten aan het CBS te leveren. In dit rapport dienen wij op grond van de regelgeving inzicht te verschaffen in de fouten en onzekerheden. Deze zijn in de volgende paragraaf uitgewerkt.

9.2. Geen fouten en onzekerheden in SiSa-verantwoording 2011

Op grond van het Besluit accountantscontrole decentrale overheden, artikel 5, lid 4, rapporteren wij in dit rapport over de fouten en onzekerheden van de specifieke uitkeringen die voor uw gemeente in 2011 onder SiSa vallen. Wij doen dit door middel van een tabel, die ook moet worden opgenomen als er geen fouten of onzekerheden geconstateerd zijn.

Op basis van de uitgevoerde controlewerkzaamheden hebben wij vastgesteld dat de regelingen geen fouten of onzekerheden bevatten. Volledigheidshalve hebben wij dit in bijlage 1 vastgelegd.

De SiSa-bijlage bevat géén fouten of onzekerheden.

10. Actualiteiten: Wet Houdbare Overheidsfinanciën (HOF)

Decentrale overheden
moeten zich mogelijk gaan
houden aan de
doelstellingen uit het
Stabiliteits- en Groeipact.

Momenteel ligt een ontwerp wetsvoorstel voor ter consultatie aan de Nederlandse decentrale overheden ten aanzien van de Wet Houdbare Overheidsfinanciën (HOF). Door middel van dit wetsvoorstel, dat naar verwachting in werking gaat treden met ingang van 1 januari 2013, geeft de Nederlandse staat invulling aan de recente Europese afspraken ten aanzien van begrotingsdiscipline. Ook de belangrijkste uitgangspunten en randvoorwaarden van het Nederlandse budgettaire beleid - zoals de begrotingsregels - zijn onderdeel van het wetsvoorstel. De ministerraad heeft hier op 23 december 2011 mee ingestemd op voorstel van de ministers De Jager van Financiën en Spies van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en staatssecretaris Atsma van Infrastructuur en Milieu.

Het wetsvoorstel bepaalt dat niet alleen het rijk maar ook de decentrale overheden zich moeten houden aan de doelstellingen uit het aangescherpte Stabiliteits- en Groeipact. Dit houdt in dat ook gemeenten, provincies en waterschappen moeten bijdragen aan het beperken van het begrotingstekort van de collectieve sector. Waar voorheen het begrotingstekort voor de decentrale overheden op het niveau van de macro-economie werd getoetst, worden met de invoering van de Wet HOF individuele gemeenten getoetst en kunnen zij worden gestraft voor het begrotingstekort op kasbasis.

Effecten voor uw gemeente

Indien de Tweede Kamer in de zomer van 2012 het wetsvoorstel in ongewijzigde vorm aanneemt, heeft de uitwerking van deze wetgeving impact op de bedrijfsvoering van uw gemeente. De VNG heeft in januari 2012 twee nadelige effecten van deze wetgeving aangehaald. Enerzijds worden de decentrale overheden geremd om te investeren, hetgeen een nadelig effect heeft op de economie. Anderzijds worden gemeenten die toch investeren aangepakt door middel van een bestuurlijke boete.

Dit kan voor een gemeente een behoorlijk effect hebben op niet alleen de realisatie van de investeringen in haar eigen vastgoed, maar ook op de investeringen in complexen van de grondexploitatie. Immers, bij de grondexploitatie-complexen gaan de kosten vaak voor de baat uit, met name daar waar gemeenten zelf een actieve grondpolitiek voeren.

Blad 29

7 mei 2012

3100102686/0765/av/ws12

De Wet HOF vraagt dan ook om aandacht op onder meer de volgende aspecten uit uw bedrijfsvoering:

- structureel sluitende begroting;
- sturen op het aandeel van uw gemeente in de omvang van het EMU-saldo;
- sturen op de omvang en ontwikkeling van de schuldpositie;
- investeringsprogramma en financieringsplanning goed op elkaar afstemmen (mogelijk ideaalcomplex);
- financiële en maatschappelijke gevolgen in kaart brengen van mogelijke stopzetting in investeringen.

Kijkende naar uw huidige financiële positie en de omvang van de huidige grondexploitatie is de impact van deze nieuwe wetgeving voor uw gemeente de komende jaren niet groot. Wel hebben wij het college geadviseerd, na definitieve besluitvorming door de Tweede Kamer, de belangrijkste kaders en uw positie daarin in beeld te brengen en daar waar nodig daar tijdig op te anticiperen.

Blad 30

7 mei 2012

3100102686/0765/av/ws12

11. Tot slot

Wij vertrouwen erop u met de uitvoering van onze werkzaamheden, uitmondend in ons oordeel bij de jaarrekening en deze rapportage, van dienst te zijn geweest.

Hoogachtend,

Deloitte Accountants B.V.

A handwritten signature in blue ink, appearing to be 'M. Knip', written over a long, thin diagonal line that extends from the bottom left towards the top right of the page.

drs. M. Knip RA

Bijlage 1: Bevindingen controle SiSa-bijlage gemeente Aalten 2011

Nr.	Specifieke uitkering of overig	Fout of onzekerheid	Financiële omvang in euro's	Toelichting fout/onzekerheid
C1	Verzameluitkering BZK (incl. oud WWI)	Geen	0	n.v.t.
C7C	Investering stedelijke vernieuwing (ISV)	Geen	0	n.v.t.
D2	Onderwijsachterstandenbeleid niet-GSB 2006-2010 (OAB)	Geen	0	n.v.t.
D4	Regeling brede scholen 2009			
D5	Regeling verbetering binnenklimaat primair onderwijs 2009	Geen	0	n.v.t.
D9	Onderwijsachterstandenbeleid (OAB) 2011-2014	Geen	0	n.v.t.
E27B	Brede doeluitkering verkeer en vervoer	Geen	0	n.v.t.
E29	Tijdelijke regeling eenmalige uitkering stedelijke synergieprojecten Kaderrichtlijn Water	Geen	0	n.v.t.
G1C-1	Wet sociale werkvoorziening (Wsw)	Geen	0	n.v.t.
G1C-2	Wet sociale werkvoorziening (Wsw)	Geen	0	n.v.t.
G2C-1	I Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 WWB	Geen	0	n.v.t.
G2C-2	I Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 WWB	Geen	0	n.v.t.
G3C-1	Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (exclusief levensonderhoud beginnende zelfstandigen)	Geen	0	n.v.t.
G3C-2	Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (exclusief levensonderhoud beginnende zelfstandigen)	Geen	0	n.v.t.
G5C-1	Wet participatiebudget (WPB)	Geen	0	n.v.t.
G5C-2	Wet participatiebudget (WPB)	Geen	0	n.v.t.
G6	Schuldhelpverlening	Geen	0	n.v.t.
H10	Brede doeluitkering Centra voor jeugd en gezin (BDU CJG)	Geen	0	n.v.t.